

Академія наук України
Інститут економіки
Львівське відділення

На правах рукопису

ЛУЦІВ Олександр Павлович

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ СПРИЯННЯ
РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМЦТВА

Спеціальність: 08.00.05 - Економіка,
планування, організація
управління народним
господарством і його
галузями

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Львів - 1994

ЛННБ України ім.В.Стефаника

00778863 (\$)

Академія наук України

Інститут економіки

Львівське відділення

На правах рукопису

ЛУЦІВ Олексій Павлович

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ СПРИБННЯ
РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Спеціальність: 08.00.05 -- Економіка,
планування, організація
управління народним
господарством і його
галузями

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Львів - 1994

0078863 (5)

Дисертаційна робота виконана у Львівському відділенні
Інституту економіки Академії наук України

Науковий керівник	- доктор економічних наук
Козоріз М.А.
Офіційні опоненти	- доктор економічних наук,
професор Бойко Є.І.

- кандидат економічних наук
Балуцка Р.Г. |
| Провідна установа | - Тернопільський інститут
народного господарства |

Захист дисертації відбудеться "___" _____ 1994р.
в _____ год. на засіданні спеціалізованої вченої ради
Д 01б.39.03 по захвоту дисертації на здобуття науково о ступеня
доктора економічних наук у Львівському відділенні Інституту
економіки АН України за адресою: 290003, Львів-8, вул.Театра-
льна,17.

З дисертацією можна ознайомитись в бібліотеці Львівського
відділення Інституту економіки АН України.

Автореферат розісланий "___" _____ 1994р.

Вчений секретар спеціалізованої
вченої ради
кандидат економічних наук

В.І.ГОБАНЕЦЬКИЙ

I. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Характерною ознакою економіки країн з розвиненими ринковими відносинами слід вважати суттєвий вплив підприємницької діяльності на результати господарювання.

Підприємництво є основною рушійною силою в процвітанні економіки і суспільства. Це підтверджують не тільки численні публікації, що висвітлюють зарубіжний досвід організації підприємницької діяльності, але і економічний стан цих країн.

Вивчення набутого в світовій економіці досвіду організації підприємницької діяльності з метою використання його в Україні набуває особливої актуальності на етапі переходу до ринкової системи господарювання і може розглядатись як один із реальних шляхів виходу країни із кризового стану.

Слід відзначити, що за останні роки розвиток підприємницьких структур в Україні набув високих темпів. Однак вплив їх діяльності на економіку країни поки що не дав очікуваних результатів. Виникає необхідність в проведенні глибоких досліджень з питань визначення причин, що знижують ефективність функціонування підприємницьких структур на етапі переходу економіки України до ринку. Важливо встановити принципові відмінності розвитку підприємництва в країнах з розвиненими ринковими відносинами і теми, що стоять на його шляху. Узагальнення набутого досвіду може стати основою для обґрунтування найбільш прогресивних напрямків розвитку підприємництва в Україні.

Дослідження таких питань у вітчизняній економіці ще не набуло належного значення. В економічних публікаціях висвітлюється в основному досвід зарубіжних країн і практика діяльності окремих вітчизняних підприємств.

На сучасному етапі потрібні не тільки узагальнення набутого

досвіду з питань організації підприємництва, але і розробка механізму сприяння розвитку найбільш ефективних і прогресивних для умов України видів підприємницької діяльності.

Актуальність і необхідність розробки науково-методичних основ організації підприємництва в Україні на етапі переходу до ринкової системи господарювання послужили основою для вибору теми дисертації, визначили зміст, мету і завдання досліджень.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розробка організаційно-економічного механізму сприяння розвитку підприємництва на етапі переходу економіки України до ринку.

В процесі досліджень вирішувались наступні завдання :

- аналіз і узагальнення досвіду зарубіжних країн з питань розвитку підприємництва і визначення його впливу на формування національної економіки ;
- розробка класифікацій різних видів підприємницької діяльності і організаційно-функціональних структур ;
- оцінка ефективності функціонування підприємницьких організацій ;
- обґрунтування мети, завдань, функцій і структури організаційно-економічного механізму сприяння розвитку підприємства ;
- розробка методичного підходу до обґрунтування вибору форм і видів підприємницької діяльності ;
- визначення принципів формування регіонального фонду підтримки підприємства.

Предмет, об'єкт і методологія дослідження. Предметом дослідження є різні види підприємницької діяльності і форми організації підприємства. Об'єктом дослідження виступають малі підприємства.

ства, кооперативи, спільні підприємства і індивідуальна підприємницька діяльність у Львівській області.

Вихідною інформацією в проведенні досліджень прийняті: статистична звітність, що характеризує результати підприємницької діяльності в Україні, вітчизняні і зарубіжні публікації з питань розвитку підприємництва, аналітичні розрахунки показників ефективності функціонування підприємницьких організацій, закони України з питань приватизації, розвитку малого бізнесу, створення господарських товариств.

В роботі використані сучасні теорії і методи дослідження, такі як теорії ризику, економіко-економічне моделювання, системний аналіз, методи групувань, співставлень, порівняльний аналіз.

Назва новизна дисертації полягає в наступнмму:

1. Уточнена суть і конкретизовано зміст поняття "підприємницька діяльність".
2. Визначені функції і роль підприємництва в розвитку економіки.
3. Розроблені класифікації підприємницької діяльності: з видами, формами власності і управління.
4. Обґрунтовані мета, завдання і функції організаційно-економічного механізму сприяння розвитку підприємства.
5. Обґрунтовано методичний підхід вибору форм і видів підприємницької діяльності.
6. Сформульовані принципи створення регіональних фондів сприяння розвитку підприємства.

Теоретична і практична значимість. Теоретичне значення результатів досліджень полягає в формуванні нових знань з питань розвитку

підприємництва в умовах переходу від адміністративно-командних методів господарювання до ринкової економіки, включаючи обґрунтування перспективних напрямків підприємницької діяльності, класифікацій таких видів діяльності за формами власності і методами управління.

На основі розробки теоретичних питань розкрито принципи побудови організаційно-економічного механізму розвитку підприємства на Україні.

Практичне значення результатів досліджень полягає в розробці методичних рекомендацій по удосконаленню форм організації підприємницької діяльності, управління роботою підприємницьких організацій; створенню умов для підвищення ефективності функціонування підприємницьких структур на засадах підтримки пріоритетних напрямків такої діяльності з боку держави, регіонів, суспільства в цілому.

Реалізація розробленого в дисертації організаційно-економічного механізму сприяння розвитку підприємництва може бути використана як на державному, так і регіональному рівнях. Його впровадження сприятиме підвищенню ефективності функціонування підприємницьких структур, підвищить їх вплив на економіку регіонів.

Абстракт результатів досліджень. Результати досліджень доповідались на науково-практичних конференціях, симпозіумах і семінарах, в тому числі: "Соціально-економічні проблеми перебудови" /Кривий ріг, 1991/; республіканській науково-практичній конференції "Проблеми регіонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону" /Луцьк, 1993/.

Публікації. З. результатами дослідження опубліковано чотири друковані роботи, загальним обсягом 3,1 друк.арк. з яких 3,2 друк.арк. належать особисто автору дисертації.

Структура роботи. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків і списку літератури.

2. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИСЕРТАЦІЇ

2.1. Економічна сутність підприємництва і його вплив на розвиток ринкових відносин

Сучасний стан економіки країн з розвиненими ринковими відносинами в значній мірі визначається розвитком різних підприємницьких структур, їх спрямуванням не тільки на задоволення потреб споживача, але і підвищенням їх ролі і функцій у вирішенні важливих соціальних проблем суспільства. За розрахунками спеціалістів більшість нових робочих місць створюється саме в сфері малого і середнього підприємництва. Практично в усіх цивілізованих країнах за рахунок розвитку підприємницьких структур вирішується в значній мірі одна із найбільш гострих соціальних проблем суспільства, притаманних ринковій системі господарювання - зниження напруги зайнятості і безробіття. Як найбільш гнучка форма господарювання, підприємництво швидко реагує на зміни в ринковій ситуації, пристосовується до нових потреб суспільства. В країнах з розвиненими ринковими відносинами підприємництво вносить вагомий вклад в розвиток науково-технічного прогресу, є носієм нових ідей, технологій, продукції, послуг. Саме ці напрями розвитку підприємства все в більшій мірі забезпечують конкурентоспроможність національних економік, визначають їх пріоритетність в формуванні ринкових відносин на міждержавному рівні.

Сучасна економічна наука з розвиненими ринковими відносинами визначає підприємництво як тип господарської діяльності, для якої характерними є організаційно-господарська новизна, пошук нових більш ефективних способів використання ресурсів, гнучкість, постійне самовідтворення, готовність йти на ризик з метою досяг -

нення високих доходів. Такі атрибути як новизна в пошуку шляхів задоволення потреб споживача і ризик в досягненні поставленої мети є основними у визначенні суті підприємництва, як виду господарської діяльності, і підприємця, як основного економічного суб'єкта в її здійсненні.

В Законі України "Про малий бізнес" підприємництво розглядається в контексті малого бізнесу, а громадянами-підприємцями /громадянами-бізнесменами/ визначаються громадяни України, інших країн, які не обмежені законом у працездатності або дієздатності і які займаються підприємницькою діяльністю без створення юридичної особи і зареєстровані в установленому порядку як підприємці. Оскільки в сучасній економічній теорії використовуються різні підходи до визначення термінології, пов'язаної із підприємницькою діяльністю, що, на думку автора, не тільки ускладнює процеси дослідження, але може призвести до необґрунтованих висновків, в дисертації конкретизовані наступні терміни і поняття.

Під підприємництвом розуміються певні види ініціативної виробничо-господарської, комерційної, фінансово-економічної і будь-якої іншої трудової діяльності, спрямованої на забезпечення потреб споживача і отримання на цих засадах прибутків. Характерними ознаками підприємницької діяльності автор пропонує вважати ініціативність, ініціаторство, ризик, діло, прибуток.

Підприємець, як суб'єкт підприємницької діяльності може виступати як дрібний власник, керуючись принципами акціонерного товариства, сценаря, кооператора і т.п. Підприємець є ініціатором власної справи, власником, або співвласником підприємства і тим віч докорінно відрізняється від найманого працівника державного підприємства, або будь-якої установи іншої форми власності.

В практиці господарювання категорії підприємство і підприємець часто поєднуються з такими поняттями як бізнес і бізнесмен, менеджмент і менеджер. В дисертації висвітлені основні відмінності цих категорій.

Аналізуючи причини і фактори, які сприяють розвитку підприємства в країнах з розвиненими ринковими відносинами, автор відзначає, що підприємство є невідомою складовою частиною ринкової економіки, активно впливає на формування ринкових відносин. В дисертації обґрунтовані основні напрями, функції і завдання підприємницької діяльності на етапі переходу економіки України до ринку.

2.2. Особливості і перспективи розвитку підприємства в Україні

Типовими представниками підприємницьких структур в Україні є малі підприємства різних форм власності, кооперативи, спільні з іноземними власниками промислові підприємства, фінансово-комерційні установи. В найбільш повній формі підприємство проявляється в сфері малого бізнесу. Аналіз розвитку малих підприємств в Україні за 1990-1992 р.р. показав, що їх кількість збільшилась в 47,3 рази. Найбільш високі темпи зростання кількості малих підприємств спостерігались в посередницькій діяльності /289,6 раз/, сфері державного страхування /321 раз/ і апараті органів державного і господарського управління /82,6 раз/ /табл. I/. Дослідження динаміки чисельності зайнятих в малих підприємствах показали, що за аналогічний період в середньому по народному господарству України число зайнятих збільшилось в 23,3 рази.

Галузева структура динаміка росту малих підприємств в економіці України

Г А Л У З І	Кількість підприємств / шт /							
	1990 р.		1991 р.		1992 р.		1992 р. до 1990	
	Всього	%	Всього	%	Всього	%	/ раз /	
В С Ъ О Г О	1068	100	19598	100	50496	100	47,3	
в т.ч. промисловість	234	21,8	4326	22,1	10483	20,7	44,7	
будівництво	328	30,9	4901	25,0	9310	18,43	28,3	
торгівля	15	1,4	967	4,9				
посередницька діяльність	33	3,0	1571	8,0	13907	27,5	289,6	
інші види матеріального виробництва	458	43,0	78,3	40,0	1795	3,5	3,9	
Нематеріальне виробництво								
в т.ч. житлово-комунальне господарство	49	4,5	94,9	4,8	379	0,7	7,7	
наука і наукове обслуговування	190	17,7	2901	14,8	5044	9,9	26,5	
державне страхування	1	0,1	69	0,3	321	0,6	321	
Апарат органів державного і господарського управління	3,0	0,2	110	0,6	248	0,5	82,6	
Інші галузі	70	6,4	1349	7,6	-	-	-	

Найбільш високі темпи зростання чисельності в малих сферах господарювання забезпечено в таких галузях : сфері торгівлі і посередницької діяльності - в 161 раз, фінансової діяльності, державного страхування і пенсійного забезпечення - в 57,1 рази, апараті державного, господарського управління, органів управління кооперативних і громадських організацій - в 227,2 рази. Однак обсяги виробництва продукції малих підприємств, надання ними послуг населенню, іншим підприємствам ще не набули вагомого рівня в загальному обсязі валового національного продукту України. Дослідження показали, що за 1992 рік вклад діяльності малих підприємств в величину валового національного продукту не перевищив 9%, а по чисельності зайнятих 5%, що значно нижче ніж в розвинених капіталістичних країнах. В дисертації приведена порівняльна характеристика показників, що визначають рівень впливу малого бізнесу на національну економіку різних країн.

Аналіз зарубіжного досвіду показав, що практично в усіх цивілізованих країнах держава приймає активну участь в формуванні підприємницької діяльності, підтримці найбільш доцільних і ефективних її напрямків. Основним направляючим і координуючим документом в багатьох країнах є державні програми підтримки і розвитку підприємницької діяльності, малого і середнього бізнесу. В дисертації приведена порівняльна характеристика різних форм і методів підтримки підприємницької діяльності в зарубіжних країнах.

Розвиток підприємництва в Україні автор пропонує розглядати крізь призму необхідності розв'язання наступних соціально-економічних проблем :

- підвищення ефективності господарювання на засадах раціонального використання ресурсного, виробничого,

науково-технічного і фінансово-економічного потенціалів;

- зниження дефіцитності товарних ринків, забезпечення потреб людини;

- забезпечення зайнятості населення і підвищення його життєвого рівня.

В складі перспективних напрямків розвитку підприємництва в дисертації визначені :

1. Випуск традиційних товарів широкого вжитку, які користуються підвищенням попиту у населення на засадах раціонального використання місцевих сировинно-матеріальних ресурсів. Реалізація цього напрямку скерована на поповнення товарних ринків аналогічною продукцією різних власників, створення конкурентної ситуації і зниження цін.

2. Сприяння розробці нових видів продукції, послуг, прогресивних технологій. Створення більш сприятливих умов для розвитку підприємництва в сфері науки і наукового обслуговування. Україна має високий потенціал, вмиле використання якого в умовах переходу до ринкової економіки може стати реальним шляхом виходу її із кризового стану. Це підтверджується позитивним досвідом таких країн як Японія, Південна Корея, Німеччина.

3. В сфері торгівлі, посередництва, громадського харчування, надання послуг населенню, визначені подальші прониеси роздержавлення і приватизації.

4. Створення інфраструктури для розвитку підприємництва : банківської, страхової, інформаційної системи для забезпечення потреб малого бізнесу і підприємництва.

5. Розвиток індивідуальної і сімейної форми підприємницької

діяльності. Реалізація цього напрямку потребує спрощення процедур реєстрації підприємницької діяльності, певної адаптації фахівців до ринкової ситуації.

6. Розробка механізмів взаємодії малого, середнього бізнесу і підприємництва з великими фірмами і об'єднаннями різних форм власності.

Перелічені вище напрямки розвитку підприємництва далеко не висчерпують всіх проблем в сфері підприємництва, але і вони дозволяють сконцентрувати увагу на необхідності вирішення невідкладних завдань і сформувати механізми по їх розв'язанню.

2.3. Класифікація видів підприємницької діяльності

Дослідження показали, що підприємницька діяльність має місце в усіх сферах народного господарства, формує розгалужену структуру і використовує різні форми і методи управління. Разом з тим підприємницька діяльність має специфічні ознаки, які дозволяють її класифікувати як особливий вид господарської діяльності. Основними класифікаційними ознаками в дисертації прийняті: вид підприємницької діяльності; чисельність працівників; ступінь сумісності функцій виробника, менеджера; характер відповідальності; форми власності, управління і інвестиційної діяльності. Основні види підприємницької діяльності в залежності від чисельності працівників, форми управління і власності представлені в табл.2. Класифікація розроблена на засадах використання чинного законодавства України. З метою більш глибокого дослідження підприємницької діяльності в дисертації запропонована детальна класифікація її видів в залежності

від чисельності працюючих і ступеню сумісності виробничо-господарських і управлінських функцій. Представлені класифікації можуть бути використані при виборі найбільш доцільних форм організації і управління підприємницькою діяльністю, обґрунтуванні напрямків розвитку і оприяння підвищення ефективності їх роботи.

2.4. Методика і результати аналізу роботи підприємницьких організацій

Мета економічного аналізу полягала у визначенні найбільш перспективних напрямків розвитку підприємницьких організацій на етапі переходу до ринкової системи господарювання, з'ясування основних причин, що гальмують розвиток підприємництва, обґрунтуванні заходів по підвищенню ефективності підприємницької діяльності. Методологічну основу проведення аналізу склали розроблені автором класифікації підприємницьких організацій за формами власності, видами діяльності і відповідальності.

В дисертації запропонована наступна етапність організації досліджень і проведення аналізу роботи підприємницьких організацій.

Перший етап передбачає визначення мети, об'єктів і показників економічного аналізу. На цьому етапі формується узагальнююча характеристика підприємницьких організацій, визначаються підділі і завдання для наступних етапів.

Другий етап передбачає здійснення комплексу аналітичних розрахунків по визначенню динаміки узагальнюючих показників за

Таблиця 2

Види підприємницької діяльності в залежності від чисельності працюючих, форми управління і власності

Чисельність працюючих	Види підприємницької діяльності	Форми власності капіталу	Форми організації діяльності
Одна особа, сім'я	індивідуальна	приватний орендний	індивідуальне підприємництво
Колектив з чисельністю : в промисловості до 200 чол.; в інших галузях виробничої сфери - до 50 чол.; у науці і науковому обслуговуванні - до 1000 чол.; в галузях невиробничої сфери - до 25 чол.; у роздрібній торгівлі - до 15 чол.;	колективна	приватний орендний колективний державний	мале підприємство - відповідно : приватної, колективної або державної власності
Колектив з чисельністю більше як 200 осіб в промисловості і відповідно в інших галузях	колективна	приватний орендний колективний державний змішаний	підприємницька діяльність

досліджуваний період. На основі результатів аналізу визначаються основні тенденції розвитку підприємницької діяльності по галузях виробництва. Результати досліджень використовуються для розробки заходів по підвищенню ефективності функціонування підприємницьких організацій, складають вихідну інформацію для наступних етапів.

Третій етап передбачає диференціацію підприємницьких організацій по формах власності і проведення порівняльного аналізу показників, що характеризують ефективність виробництва. Результати аналізу складають вихідну інформацію для обґрунтувань найбільш ефективних форм розвитку підприємницької діяльності, використовуються в наступних етапах.

Четвертий етап передбачає диференціацію підприємницьких організацій по формах організації виробництва і мірі відповідальності за результати виробництва. Результати аналізу цього етапу дають вихідну інформацію для визначення наступних питань:

- які форми відповідальності за результати виробничо-господарської діяльності найбільш доцільні при створенні підприємницьких організацій?
- як вони впливають на ефективність функціонування різних видів підприємницької діяльності?

Результати аналізу цього етапу мають самостійне значення для обґрунтування найбільш доцільних форм організації підприємницької діяльності в залежності від ступеня відповідальності підприємців за результати виробничо-господарської діяльності і складають вихідну інформацію для наступного етапу робіт.

П'ятий /заключний етап/ аналізу передбачає комплекс робіт по узагальненню висновків попередніх етапів і обґрунтуванню заходів

по підвищенню ефективності функціонування різних форм підприємницької діяльності.

Схема взаємозв'язків основних етапів аналізу ефективності функціонування підприємницьких організацій представлена на рис.1.

Аналіз і оцінка ефективності функціонування підприємницьких організацій Львівської області за 1990-1992 р.р. показали наступне

За досліджуваний період кількість малих підприємств на кінець 1992 р. збільшилась в 35,7 рази, чисельність зайнятих - в 45,6 рази, виторг від реалізації продукції, робіт, послуг - 632 р.зн.

Динаміка росту кількості малих підприємств в області в цілому відповідає загальним тенденціям по Україні, випереджуючи їх по чисельності зайнятих і обсягах виторгу від реалізації продукції.

В кооперативах чисельність зайнятих за досліджуваний період скоротилась більш як в два рази при зменшенні їх кількості майже на половину і збільшенні обсягів виробництва - в 8,3 рази.

Кількість спільних підприємств за досліджуваний період збільшилась в 2,7 рази, чисельність працюючих - в 2,5 рази, а обсяги виробництва - в 28,2 рази.

Дослідження показати, що основним чинником випереджуючих темпів зростання обсягів виторгів від реалізації продукції, послуг, робіт є зростання цін.

Аналіз результатів роботи підприємницьких організацій різних форм власності показав, що на відміну від зарубіжного досвіду в Україні і зокрема, по Львівській області, державні підприємства складають значну частину малих підприємств, а саме: 44,4% в загальній кількості їх, 56,9% - по чисельності зайнятих і 38,8% по виторгу від реалізації продукції, послуг, робіт. Колективні форми власності відповідно становлять 21,7%, 20,8%, 25,4%. В цих

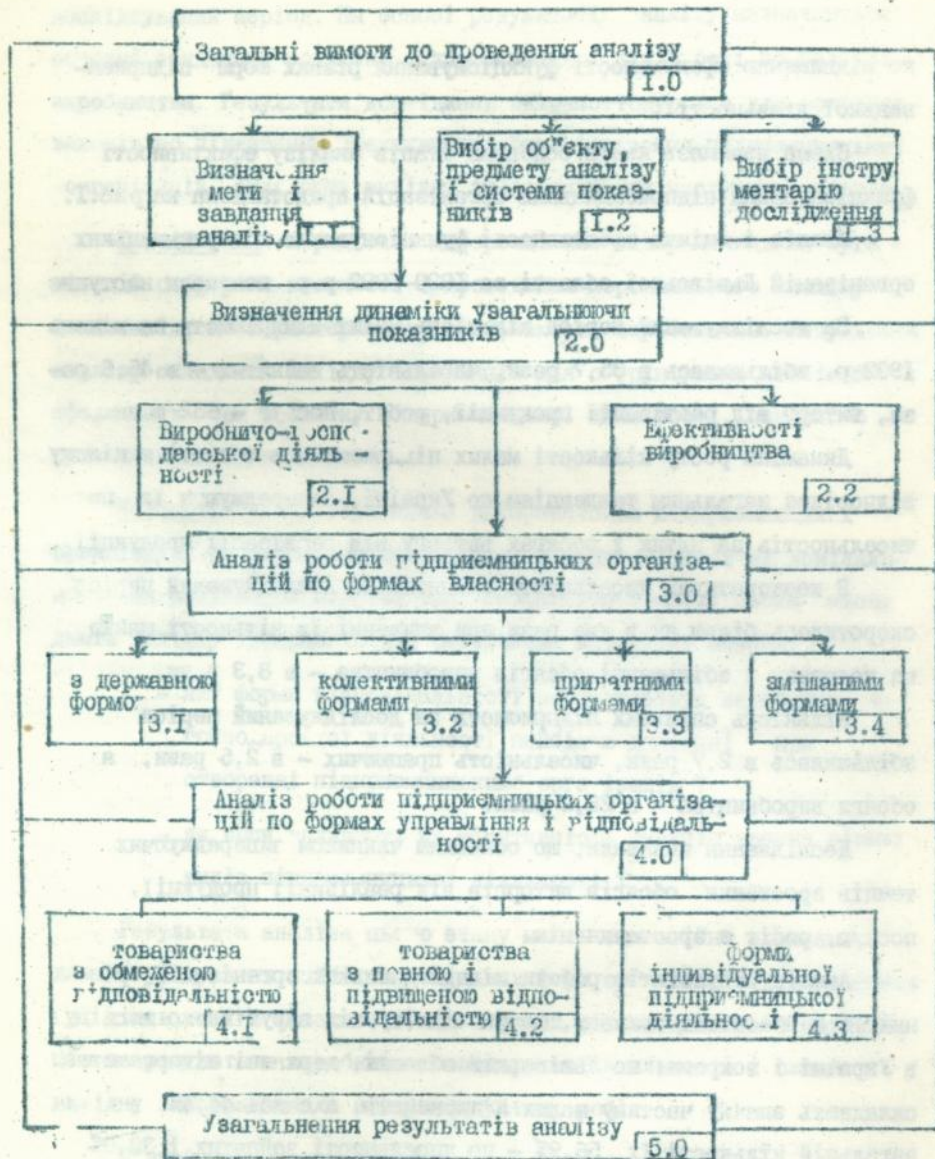

Рис. 1. Схема взаємозв'язків основних етапів економічного аналізу ефективності функціонування підприємницької організації

основна частина припадає на власність трудових колективів. Приватна власність використовується у 30,9% малих підприємств, з них індивідуальна лише на 0,3%. Галузева структура підприємницьких організацій за формами власності приведена в Табл.3.

Аналіз результатів підприємницької діяльності за формами власності показав, що приватні і змішані форми власності ще не забезпечують відсутнього впливу на розвиток економіки області і України в цілому. Такий стан не тільки висвітлює докорінні відмінності в розвитку підприємництва в Україні, але і характеризує повільні темпи здійснення економічної реформи, зокрема, в напрямках роздержавлення і приватизації.

2.5. Структура і функції організаційно-економічного механізму сприяння розвитку підприємництва

Подальший розвиток підприємництва повинен здійснюватись в напрямках підвищення ефективності функціонування підприємницьких організацій, збільшення їх впливу на задоволення потреб людини, піднесення добробуту основних верств населення і національної економіки в цілому.

З метою координації і узгодження різних проблем автор формує організаційно-економічний механізм підтримки розвитку підприємства. Схематично структура такого механізму представлена на рис.2

Основна мета механізму - підвищення ефективності господарювання, задоволення потреб суспільства в товарах, послугах.

Організаційно-функціональна структура механізму передбачає виділення трьох основних підсистем :

Таблиця 3

Галузева структура підприємчих організацій з
ф.о.р.ми власності по Львівській області за 1992 рік

	Кількість підприємств				
	Всього	в тому числі :			
		державні	колективні	приватні	змішані
Всього по області	3469	1542	754	1072	101
%	100	44,4	21,7	30,9	2,9
в тому числі :					
промисловість	556	136	148	257	15
%	16,0	3,9	4,2	7,4	0,4
будівництво	309	111	72	107	19
%	8,9	3,1	2,0	3,0	0,5
торгівля, громадське харчування, посередницька діяльність	1268	743	184	320	21
%	36,5	21,4	5,3	9,2	0,6
послугове обслуговування	595	342	47	103	13
%	14,4	10,2	1,5	29,6	0,4
наука і наукове обслуговування	322	100	124	87	11
%	9,3	2,8	3,5	2,5	0,4

- державного сприяння розвитку підприємництва ;
- регіонального сприяння розвитку підприємництва ;
- удосконалення управління підприємницькою діяльністю ;

Основна мета підсистеми державного сприяння розвитку підприємства полягає в тому, щоб створювати умови для ефективного розвитку тих напрямків підприємницької діяльності, які найбільш потрібні для розвитку національної економіки; сприяють підвищенню її впливу на міжнародних ринках, забезпечують потреби населення власної країни.

Підсистема регіонального сприяння розвитку підприємства передбачає вирішення соціально-економічних проблем на засадах надання пріоритетів тим напрямкам підприємницької діяльності, які спроможні підвищити ефективність господарювання, забезпечити потреби населення за рахунок раціонального використання місцевих ресурсів.

Підсистема удосконалення управління підприємницькою діяльністю спрямована на підвищення ефективності і зниження ризику підприємницької діяльності.

В дисертації обґрунтовано склад функцій кожної підсистеми механізму сприяння розвитку підприємства.

2.6. Обґрунтування вибору форм і видів підприємницької діяльності

Багатий досвід зарубіжних країн з питань управління підприємницькою діяльністю свідчить, що вона пов'язана з високим ступенем ризику, зниження і запобігання якого потребує здійснення певного комплексу аналітичних розрахунків по виявленню найбільш сприятли-

вих умов для започаткування підприємницької діяльності.

В дисертації розроблена послідовність етапів і обґрунтуванні доцільності створення підприємницької організації. Основна увага приділяється методичному підходу до визначення прогностичних розрахунків прибутковості ринку підприємницької організації. В умовах нестабільності ринкової ситуації автор наголошує на необхідності визначення ризику підприємницької діяльності, під яким він розуміє невизначеність в одержанні доходу. Основними чинниками ризику на сучасному етапі розвитку економіки України в роботі виділені: інфляція, дестабілізація, відсутність стабільної податкової політики, невизначеність в зміні цін на продукцію, сировину, матеріали, енергоносії, основні фонди. Саме на дію цих факторів необхідно звернути основну увагу засновників підприємницької діяльності. В дисертації виділено дві основні форми ризику, пов'язаного із підприємницькою діяльністю: систематичний і несистематичний. Систематичний ризик розглядається як частина загального ризику, яка залежить від загального стану економіки і не залежить від роботи конкретної організації. Несистематичний ризик є ризиком конкретної підприємницької організації і залежить від ефективності управління її господарською діяльністю.

На етапі створення підприємницької організації автор наголошує на необхідності врахування систематичного ризику. Основним чинником такого ризику на сучасному етапі слід вважати інфляцію.

При обґрунтуванні доцільності створення підприємницької організації пропонується розраховувати коефіцієнт доцільності і розглядати його як відносну величину, що визначається на засадах відношення величини чистого доходу підприємця /або групи співвласників / на момент прийняття рішення і на момент загального випуску продукції і співставлення її з величиною можливого доходу від продажу відповідних коштів в цінні папери :

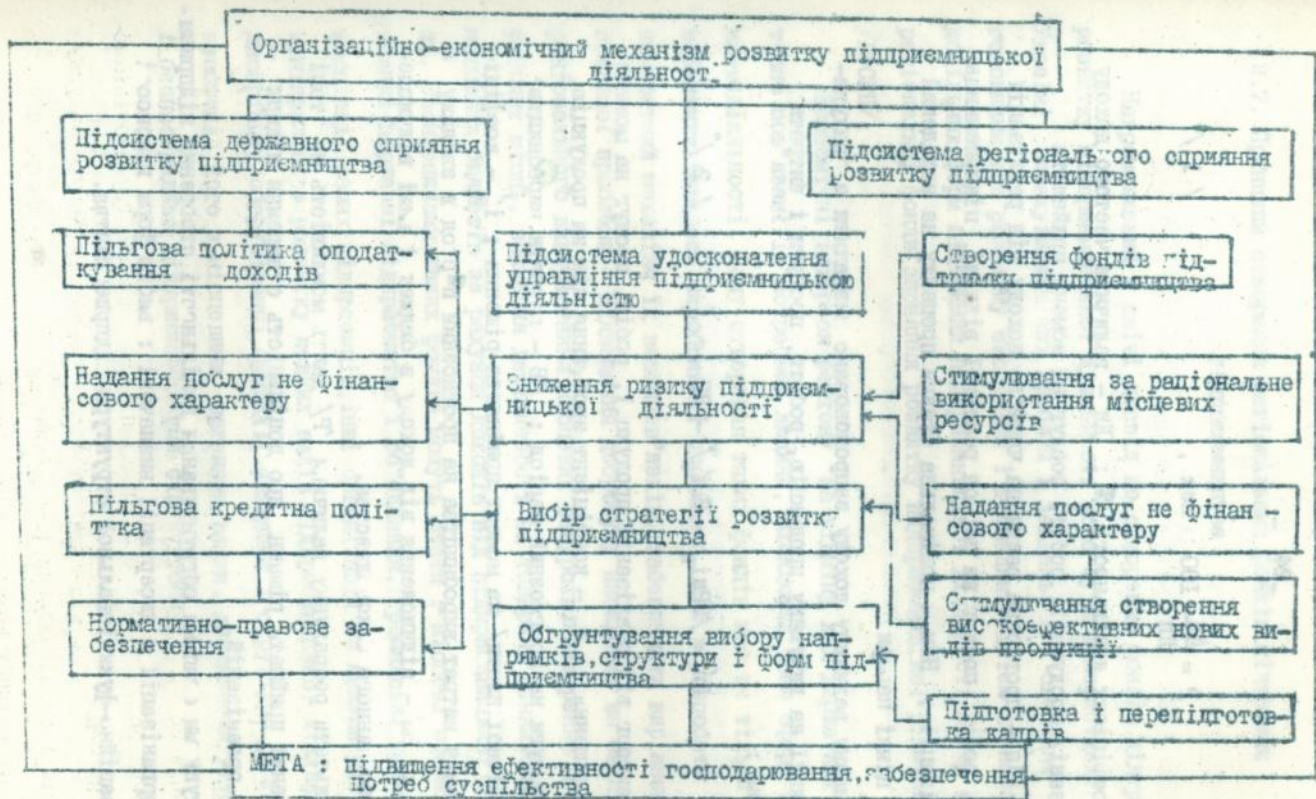

Рис. 2 Організаційно-функціональна структура механізму розвитку підприємницької діяльності

$$P = \frac{Дп}{Дл} \cdot 100 : Нек, \quad / 1 /$$

де P - коефіцієнт доцільності, %; $Дл$ - величина чистого доходу від реалізації продукції, робіт, послуг на момент прийняття рішення; $Дп$ - прогнoзна величина чистого доходу від реалізації продукції, робіт, послуг за період реальної віддачі підприємницької організації; $Нек$ - номінальна ставка проценту на вкладений капітал в цінні папери.

Прогнозну величину доходу запропоновано визначити з урахуванням інфляції на випущену продукцію, роботи, послуги і витрати виробництва:

$$Дп' = /ВРi_{п} - Вв'_{г}/ - ВВ, \quad / 2 /$$

де $ВР_{п}$ - виторг від реалізації продукції, робіт, послуг на момент прийняття рішення; $i_{п}$ - коефіцієнт зростання цін на продукцію, роботи, послуги на прогнoзний період; $ВВ$ - витрати виробництва /без заробітної плати/ на момент прийняття рішення; $i'_{г}$ - коефіцієнт зростання витрат виробництва на прогнoзний період в зв'язку з інфляцією; $Вв$ - відчислення від доходу в бюджет і інші відчислення, згідно з такою сакою даєства.

Результати розрахунку величини P дають можливість на етапі обґрунтування приймати рішення про доцільність створення підприємницьких організацій.

Наступні етапи обґрунтування доцільності створення підприємницької організації в дисертації визначені: вибір форм власності і організаційно-функціональної структури підприємства.

2.7. Принципи створення регіональних фондів підтримки підприємництва

Напромаджений у світі досвід по створенню фондів підтримки розвитку підприємницької діяльності може бути використаний в Україні з врахуванням тих проблем і завдань, які є сьогодні є головними для розвитку економіки і громадян. Однією із найбільш доцільних форм підтримки підприємницької діяльності автор вважає регіональні фонди сприяння розвитку підприємницької діяльності /РФСРП/.

Економічні інтереси регіону на відміну від державних більш тісно пов'язані із потребами людини, охоплюють всю сферу її життєдіяльності. Тому створення таких фондів має не тільки наблизити інтереси виробника і споживача, але і розробити більш конкретний механізм їх взаємозв'язків, забезпечити вирішення головної проблеми - підвищення добробуту населення на засадах раціонального використання місцевих ресурсів, створення нових робочих місць, зняття дефіцитності на товарних ринках, поповнення місцевих бюджетів за рахунок доходів від підприємницької діяльності. Засновниками таких фондів можуть стати: місцеві органи влади, великі державні підприємства і об'єднання, громадські організації, асоціації самих підприємців, інші організації за межами регіону, які зацікавлені в розвитку певних видів підприємницької діяльності. В дисертації обгрунтовані функції, завдання і структура РФСПП, форми взаємодії його з місцевими органами влади, державними установами і безпосередньо підприємницькими структурами.

В И С Н О В К И

Проведені дослідження дозволяють зробити наступні висновки і рекомендації.

1. Характерною ознакою ринкової економіки на сучасному етапі слід вважати розвиток підприємництва. В цивілізованих країнах за рахунок розвитку підприємництва в значній мірі вирішуються складні соціально-економічні проблеми, пов'язані із напругою зайнятості населення. Підприємництво вважається основним носієм науково-технічного прогресу, фундатором нових ідей, технологій, продукції. З цих позицій вивчення і використання досвіду зарубіжних країн з питань розвитку підприємництва представляє для України особливий інтерес і може розглядатись як реальний шлях виходу її із кризового стану.

2. Перехід економіки України до ринкової системи господарювання, сприяв розвитку підприємництва, що це свідчать високі темпи зростання кількості малих і середніх підприємств. Однак підприємництво ще не забезпечує суттєвого впливу на розвиток національної економіки.

3. Порівняльний аналіз зарубіжного і вітчизняного досвіду з питань розвитку підприємництва дозволив виявити особливості його формування в Україні, обґрунтувати наступні пріоритетні напрямки:

- пошук ідей і розробка технологій, спрямованих на підвищення ефективності і економічне використання енергоресурсів і теплоенергії;
- збільшення обсягів виробництва традиційних видів продукції, яка користується підвищеним попитом у

- населення і зниження цін на неї на засадах створення конкурентного середовища з державними підприємствами;
- створення нових видів продукції, технологій, спрямованих на підвищення конкурентоздатності вітчизняного ринку, зміцнення економічних зв'язків з зарубіжними країнами;
- створення нових робочих місць і забезпечення зайнятості населення, підвищення його життєвого рівня.

4. На основі пріоритетних напрямків розвитку підприємництва сформульовані принципи формування, мета, завдання і функції організаційно-економічного механізму сприяння розвитку підприємництва. Основна мета механізму полягає в створенні умов для підвищення ефективності підприємницької діяльності. Організаційно-функціональна структура механізму передбачає виділення трьох основних підсистем :

- державного сприяння розвитку підприємництва ;
- регіонального сприяння розвитку підприємництва ;
- удосконалення управління безпосередньо підприємницькою діяльністю.

Кожна з перелічених підсистем спрямована на реалізацію основної мети - підвищення ефективності підприємницької діяльності і збільшення її впливу на розвиток національної економіки. З цих позицій в дисертації запропоновані методичні підходи до обґрунтування вибору найбільш доцільних видів підприємницької діяльності, визначення стратегії розвитку підприємницької організації, формування регіональних фондів сприяння розвитку підприємництва.

Подальший розвиток і зміцнення ринкових відносин передбачають більшу віддачу від підприємництва на засадах підтримки пріоритетних напрямків такої діяльності з боку держави, регіонів і суспільства в цілому. Розроблені в дисертації організаційно-економічні основи оприяння розвитку підприємництва спрямовані на вирішення поставлених суспільством завдань.

4. Основні друковані роботи по темі дисертації :

1/ Козоріз М.А., Люткевич О.М., Луців О.П.

Економічне стимулювання підвищення ефективності виробництва /методичні вказівки/, Львів, ЛІЦЕНТІ, 1993 р. - 2,1 д.а.

2/ Економічне стимулювання підвищення ефективності виробництва / Колектив авторів /, Київ, УкрІНТЕІ, 1993 р. - 5 д.а.

3/ Козоріз М.А., Луців О.П.

Напрямки стимулювання ефективності господарювання в умовах переходу до ринку // В зб.: Форми власності і методи управління, Київ, Інститут економіки АН України, 1993 р. - 0,5 д.а.

4/ Луців О.П.

Особливості і перспективи розвитку підприємництва в Україні. Львів, ЛІЦЕНТІ, 1994 р. - 0,5 д.а., в друці/.

АВ 29.109

Підписано до друку 25.01.1994р. Зам. 59. Тир. 65.
Ротапринт ДВПК фірми "Стиль", м. Львів-13, Ах.Сфремова, 32^в